

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

ԻԳ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1950

≡ ՕԳՈՍՏՈՍ ≡

ԹԻԻ 8

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Կ Ր Թ Ա Կ Ա Ն Տ Ա Ր Ի Ն

Երբորդ տարին է որ կը դիմաւորենք Պաղեստինի աղէտին և շարունակուող ողբերգութեան ընդմէջէն։ Ապագան Աստուծոյ ձեռքին մէջ է, չենք զիտեր թէ ինչ անակնկալներ կրնանք դիմաւորել տակաւին, սակայն հարուածը և անոր մղձաւանջային հետեւանքները սուգի և վաղուան սարսափի մէջ փաթթած կը պահեն դեռ բովանդակ Պաղեստինի ժողովուրդը, ընդհանրապէս, և մեր հայ հասարակութիւնը մասնաւորաբար։

Հակառակ մեզի պարտադրուած դժնդակ պայմաններուն, կարելիութեան սահմաններուն մէջ, շարունակուեցաւ Ս. Աթոռոյ կեանքը իր ինչպէս կրօնական այնպէս ալ կրթական երեսներուն վրայ։ Ժառ. վարժարանն ու Լնծայարանը Պաղեստինի ծանօթ դէպքերուն պատճառաւ զրկուեցաւ իր աշակերտներու թիւէն, և յաջորդող այս երեք տարիներու ընթացքին, տնտեսական, բնակարանային և այլ խոչընդոտներու պատճառաւ, կարելի չեղաւ զայն իր ամբողջական և լեցուն պայծառութեանը մէջ վերահաստատել։

Ներկայ տարեշրջանին սկիզբը ժառանգաւորաց վարժարանի ընդհանուր թիւն էր 16։ Լնծայարան, մէկ դասարան, չորս սարկաւազներով և ժառ. վարժարանը, 12 աշակերտներ, երկու դասարաններով։ Այս տարուան համար առաջարկութեամբ տեսչութեան և որոշմամբ Տնօրէն ժողովին, նախատեսուած են պատրաստութիւններ՝ զալ տարեշրջանին համար առնուազն 10 աշակերտներէ բաղկացած ժառանգաւորաց նոր դասարան մը կազմելու համար։ Հակառակ Միաբանութեան խոր փափաքին և ի դրժ դրած լաւագոյնին, որ ժառ. վարժարանն ու Լնծայարանը իբրև ապագայ հոգեւորականութեան սատրանոց կարենայ արդիւնաւորուիլ. նախընթաց տասը տարիներու ընթացքին կարելի չէ եղած գոհացուցիչ արդիւնքներու հասնիլ։ Իսկ Պաղեստինի այս կացութիւնը ամբողջապէս պիտի զրկէր մեր կրօնական վարժարանը, անցնող երեք տարիներու ընթացքին, իր բոլոր կարելիութիւններէն։ Մեզի կը մնայ միայն աղօ-

թել որ շուտով վերջ գտնեն աղէտն ու իր հետեւանքները, ինչպէս նաև «ազաշել զՏէր հնձոցն զի յարուսցէ զմշակս ի հունձս իւր»:

Մեր հոգեւոր դպրանոցէն դուրս, Ս. Թարգմանչաց վարժարանը շարունակեց իր կրթական կեանքը, հակառակ նիւթական և որոշ չափով բարոյական հասկնալի արգելքներու: Նոյնիսկ ռումբերու տակ, թէ նախընթաց երկու տարիներուն և թէ անցնող տարուան ընթացքին, բաց մնաց մեր ժողովուրդի մտքի և հոգիի շնչարանը, հայ դպրոցը: Ճշմարտն ու զեղեցիկը, առարկան կը կազմեն կրթութեան. և հայ ժողովուրդը զիտակ իր ցեղային ոգիի պահպանման, նեղութիւններ, դժուարութիւններ չեն կրնա՞ր ու չեն կրցած ժլատել մեր ուժերը: Վասնզի նոյն արեւը որ կը հալեցնէ մեղրամոմը կը կարծրացնէ կաւը: Նոյն նեղութիւնները որոնք կը դանդաղեցնեն մին՝ կը զօրացնեն ուրիշ մը մեր առաքինութիւններէն:

Մանկունք և պատանիք, երկու սեռէ, շուրջ 600, (Պաղեստինի դէպքերէն առաջ 750 էր Ս. Թարգմանչաց վարժարանի աշակերտաց թիւը) յաջողութեամբ շարունակեցին իրենց տարին և ունեցան երկու սեռէ շրջանաւարտներ:

Մեր Պատրիարքութեան թեմական շրջանակին պատկանող միւս վայրերէն, միայն Ամման կրցած է մնալ իր նախկին վիճակին մէջ, կարենալ շարունակելու իր կրթական բարւօք գործը: Յոպպէ, Հայֆա և Աթլիթ որոնք Իսրայէլի մէջ կը գտնուին, մեր ժողովուրդի նուազութեան պատճառաւ, կը մնան ցարդ առանց հայ վարժարաններու: Նախընթաց տարուան ընթացքին փորձեր եղան զէթ հայկական Մաղկոցներ բանալու, սակայն եղած ճիգերը մնացին անարդիւնք: Մեր Պատրիարքութեան այժմու միակ թեմը կը մնայ հետեւաբար Ամմանի գաղութը, ուր Պաղեստինի գանազան մասերէն հոն գաղթածներու շնորհիւ աւելի շատցած է թիւով և ունի իր վարժարանն ու մատուոը, որոնք համեմատած ժողովուրդի հոծացած թիւին և տեղւոյն այժմու ստացած կարեւորութեան, կը մնան աննշան: Յաւալի է ըսել թէ Ամմանի գաղութը օգնութեան արժանի վիճակի մէջ է դեռ, այդ օժանդակութիւնը Ս. Աթոռոյ կողմէն դժուար է այժմու մեր անտեսական ծանր օրերուն, իսկ գաղութին ժողովուրդն ալ, ինչպէս կը թուի վարժուած չերեւիր մեծ զոհողութիւններու, իր եկեղեցին և դպրոցը ունենալու գործին մէջ, և կը բաւականանայ միայն իր գաւակներու դպրոցական աժանադին սակը վճարելու գոհացումովը:

Հակառակ պարտադրուած կացութեան, Պաղեստինահայութիւնը իր կեանքի անհրաժեշտ ու կենսական պէտքերէն դուրս չի նկատեր իր գաւակներու կրթութեան գործը: Օտար վարժարաններու բացուած հրաւերին դէմ, ան կը սիրէ որ իր գաւակներուն ջամբուի հայեցի կրթութիւն, վասնզի բնագոյրէն զիտէ ու կը հաւատայ թէ իր տոհմային կրթութեան քիչը, աւելի է օտարի տուած շատէն, վասնզի այդ ափ մը մաքուր ջուրը կաթիլ կաթիլ հաւաքուած է իր ցեղին հոգիէն, կաթնաղբիւրէն, որուն իւրաքանչիւր մարգարիտ կաթիլը պէտք չէ փոխել օտարի ցոյց տուած ուկիանոսին հետն իսկ:

Թէ այն կտոր մը մաքի լոյսը որ կը շառաւիղուի հայ դպրոցի բեմէն, նախնեաց օճախի ճրագին բոցն է, մեր դարերը լուսաւորող, ու աւելի քաղցր է մեր աչքերուն՝ քան օտար լոյսեր ու փարոսներ, որոնք յաճախ մեզի զայթումի և կորստեան կ'առաջնորդեն:

Պէտք է յաղթահարել այն բոլոր վտանգները, որոնք կը սպառնան մեր ժողովուրդի զոյութեան, որոնք կընան արգելք հանդիսանալ մեր տոհմային արժէքներու գիտակցման և մեր ցեղային նկարագրի զարգացման: Տոհմային կրթութիւնը կը կատարէ այս փրկարար դերը: Մեր անցեալի և մեր ցեղային արժէքներու ձանաչումը, ներկայութիւնն ու գործունէութիւնը մեր մէջ և մեր ներկային համար, անհրաժեշտ են մեզի, որպէսզի մեր շուրջ ամէն օր համալսմբուած սպառնալիքներուն կարենանք դիմակայել:

Հայ գրին ու զրքին պաշտամունքը ամենէն մաքուր հրայրքներէն մին պէտք է ըլլայ մեր հողին: Ի՞նչպէս բացատրել սակայն ընթացքը անոնց՝ որոնք օտար վարժարաններու դուռները ափ կ'առնեն այսօր: Մեր ամենէն սրբաւոր առաքինութիւնները, որոնցմով բան մը արժած ենք, և կը հաւատանք թէ կ'արժենք տալու, կ'անտեսուին այսօր: Օտար կրթութեան նեղ, օգտապաշտ և արդիամիտ հմայքը հեռի կը պահէ մեր երիտասարդութեան ծաղիկը՝ հայ կեանքէն ու բարքերէն, մղելով զանոնք մեզի օտար աղիտաբեր գոհացումներու: Մեր ցեղային նկարագրի զլիաւոր և զոյգ ձուլարանները կազմեր են Մայրենի եկեղեցին և Դպրոցը, անոնց համեստ, պարզ բայց սրտին խօսող պատերէն ներս հայ հոգիները լեցուեր են մշտաժամ մեր պապերուն պաշտօնութեամբ: Մեր եկեղեցին, այսպէս ըսելու համար, հիւսեր է կենդանի ու բազմերանգ կտաւը մեր ներքին անձնաւորութեան: Մեր դպրոցը կեանքի վերածեր է մեր պատմութեան անմահ ներշնչումները մեզմէ ներս: Պէտք չէ թոյլ տալ որ այսօրուան պայմանները այդ երկու կենսատու ուժերու վրայ զրոհեն, ատիկա մեր ազգային գիտակցութեան մահացումը պիտի նշանակէր:

Մեր դպրոցները հովանաւորուած ու ներշնչուած Հայ եկեղեցիով, հայ հողի պահապաններն են ու պիտի մնան, ըլլան անոնք Պաղեստինի և ըլլան Սփիւռքի բոլոր մասերուն վրայ: Ժիշտ ատենն է որ Պաղեստինահայութիւնը, միէ իր գոյութեան կենսական պայքարին հետ, նաև իր մաքի և հողի պայքարը, ընդդէմ զինք օտարացնել նկրտող ազդեցութիւններու: Ընդդէմ բոլոր անոնց՝ որոնք խաբուսիկ ու փաղաքուշ կը սողոսկին իր մտքի ու հողի ժառանգութենէն ներս, նախ իբրև հիւր, ապա իբրև տէր, ամենէն վերջ իբրև սրբազան աւագակ: